

Κύκλος διαδικτυακών επιμορφωτικών συναντήσεων με θέμα «**Αναπαραστάσεις του 1821 στον 20ό αι.: Τύπος, Κινηματογράφος, Λογοτεχνία**», σε συνεργασία του Ιου ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής με τη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων.

Συνεδρία 3η: «Αναπαραστάσεις του 1821 στον Τύπο της Κατοχής»

Σεβαστή Λάζαρη - Τόνια Καφετζάκη

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Αναπαραστάσεις του 1821 στον Τύπο αντιστασιακών οργανώσεων από τον χώρο του Κέντρου και της Δεξιάς

Θα μελετήσουμε αποσπάσματα από τον παράνομο αντιστασιακό Τύπο της περιόδου 1942-1944, που αποτελούσε όργανο των αντιστασιακών οργανώσεων από τον χώρο του Κέντρου και της Δεξιάς, προσπαθώντας να αντιληφθούμε πώς και αυτά με τη σειρά τους αναπαριστούν την Επανάσταση του 1821.

Στόχος μας (εναλλακτικά):

- η σύνταξη ενός **κειμένου** το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει αφιέρωμα σε πανηγυρική έκδοση μιας αντιστασιακής εφημερίδας της εποχής, που πρόκειται στον χώρο αυτό
- η σύνταξη **σύντομου κειμένου ή ψηφιακής παρουσίασης**, με τίτλο «Η επανάσταση του 1821 στον παράνομο Τύπο της Κατοχής από τον χώρο του Κέντρου και της Δεξιάς την περίοδο 1942-1944», το οποίο θα μπορούσε να συμπληρώσει ως παράρτημα την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου για την Ελληνική Επανάσταση
- Η σύνταξη ενός **κειμένου** με το οποίο συμμετέχετε σε Αγώνα Λόγου με θέμα «Η διεκδίκηση της κληρονομιάς της Επανάστασης του 1821 από τις αντιστασιακές οργανώσεις της Κατοχής», εκπροσωπώντας την αντίληψη των κεντρώων και δεξιών αντιστασιακών οργανώσεων, όπως φαίνεται μέσα από τα παρακάτω παραθέματα

**ΠΕΑΝ: Πανελλήνιος Ένωσις Αγονιζομένων Νέων. Ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 1941 από τον αξιωματικό της αεροπορίας Κώστα Περρίκο με δημοκρατικό πολιτικό προσανατολισμό. Από τον Απρίλιο του 1942 τύπωνε παράνομα την αντιστασιακή εφημερίδα Δόξα. Έμεινε κυρίως γνωστή για το εντυπωσιακό σαμποτάζ που πραγματοποίησε το ένοπλο τμήμα της στα κεντρικά γραφεία της δωσιλογικής ΕΣΠΟ τον Σεπτέμβριο του 1941, το πρώτο σαμποτάζ στην κατεχόμενη Ευρώπη.*

**ΕΛΕΣ: Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος. Ο ΕΛΕΣ ιδρύθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 1941 από τον απόστρατο συνταγματάρχη Ναπολέοντα Ζέρβα και άλλους. Η οργάνωση φαίνεται ότι αρχικά είχε βενιζελική-αντιμοναρχική φυσιογνωμία.*

Σημείωση: Έγιναν μικρές παρεμβάσεις στην ορθογραφία των κειμένων.

Διαδικασία:

Διαβάζοντας τα παρακάτω παραθέματα από τα παράνομα έντυπα *Δόξα* της οργάνωσης ΠΕΑΝ, *Ελληνικός Αγών* της οργάνωσης ΕΔΕΣ και *Το Δελτίο*, έντυπο της ελληνικής κυβέρνησης στη Μέση Ανατολή, προσπαθούμε να απαντήσουμε στα παρακάτω ερωτήματα:

Κείμενο 1

1. Γιατί το κείμενο 1 επιλέγει τον τίτλο «Ημέρα του Μεγάλου Όρκου» για το αφιέρωμα στην επετείου του 1821, καθιστώντας αυτό ως το κεντρικό στοιχείο της Επανάστασης; Πώς το παρουσιάζει και γιατί νομίζετε ότι επιλέγει αυτή τη στιγμή από την Επανάσταση ως την πιο σημαντική;
2. Ποιοι είναι οι εχθροί της Ελλάδας; Με ποιον τρόπο παρουσιάζονται; Ποια εξήγηση δίνετε για τον τελευταίο εχθρό; Ποια στάση υιοθετείται από την ΠΕΑΝ; Για τις απαντήσεις να λάβετε υπόψη τη διάσταση ανάμεσα στις αντιστασιακές εαμικές οργανώσεις και τις οργανώσεις από τους άλλους χώρους που σημειώνεται από το 1943 και εξής για «την επόμενη μέρα» της Απελευθέρωσης.

Κείμενο 2

1. Ποιες καταστάσεις, σύμφωνα με το κείμενο, δεν επιτρέπουν τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου 1944, αλλά επιβάλλουν την τέλεση μνημοσύνου;
2. Σε ποιους ήρωες του παρελθόντος αναζητά το κείμενο το παράδειγμα για τους αγώνες του παρόντος;
3. Ποια πάθη πρέπει να παραμερίσουν οι Έλληνες της Κατοχής; Αναζητήστε ποιες είναι οι σχέσεις του ΕΔΕΣ που εκδίδει το συγκεκριμένο έντυπο με τον ΕΛΑΣ, στρατιωτικό στέλεχος του ΕΑΜ το διάστημα 1943-44;
4. Παρατηρήστε την φωτογραφία που συνοδεύει το Κείμενο 2. Ποια διασύνδεση με το 1821 γίνεται με τη λεζάντα της; Γιατί νομίζετε ότι επιλέγεται η απεικόνιση του αρχηγού της οργάνωσης, Ναπολέοντα Ζέρβα;

Κείμενο 3

1. Πώς ορίζεται η ημέρα της 25ης Μαρτίου στο *Δελτίο* του 1944; Πού δίνεται η έμφαση σε αυτόν τον ορισμό;
3. Ποια σημεία υπαινίσσονται τη διάσταση με τις εαμικές αντιστασιακές οργανώσεις;

Κείμενο 1: «Ημέρα του Μεγάλου όρκου», ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΗΜΟ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ. Χρόνος 3ος, αρ. φ. 35, 25 Μαρτίου 1944

ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΟΡΚΟΥ

Η άγια μέρα του Έθνους πρόβαλε και πάλι σήμερα πάνω απ' τη γη μας, την ελληνική γη για να την βρη για τρίτη φορά κάτω από βαρεία σκλαβιά.

[...] Αλλά τι είδους σκλάβια γη; τι είδους δούλους βρίσκει η 25 Μαρτίου 1944; Την ίδια δούλη χώρα, τους ίδιους σκλάβους που την κατοικούσαν στις 25 Μαρτίου 1821 [...]

Τότε, το αθάνατο εκείνο πρωινό, στο σύθαμπο ακόμα της αυγής, κι' απάνω στο πεντακάθαρο λιθόστρωτο αυλιδάκι ενός μοναστηριού, ξεχασμένου αιώνος πάνω στο βουνό, προχωρούσαν ευλαβικά με σταθερό βήμα σκιές που μοιάζαν πιο πολύ με υπερκόσμια οπτασία [...] Η μυρουδιά του λιβανιού που έκαιγε μεσ' το θυμιατό ενωνόταν με τις μυρουδιές της γύρω φύσης όχι για να σκεπάσει τις εικόνες της εκκλησιάς, μα για να φτάσει ως το εικονοστάσι της ελληνικής ιστορίας που ήταν ζωγραφισμένες οι μάχες του Μαραθώνα και της Σαλαμίνας, των Πλαταιών και της Κωνσταντινουπόλεως κι' όλες, σ' όσες πολέμησε το έθνος για τη λευτεριά του [...]

Κάπου στη μέση της μικρής αυλής του ταπεινού και ξεχασμένου μικρού μοναστηριού σε λίγο θα δινόταν η πιο μεγαλόπρεπη γιορτή που δόθηκε για την Ελλάδα ύστερα από το 1453 [...] Στη μέση ένας Δεσπότης, κι' ολόγυρά του λίγοι λαϊκοί μ' ασκητικές φυσιογνωμίες και τα χείλη σφιγμένα.[...]

...Και τη στιγμή που ο ήλιος πρόβαλε για να χρυσώσει τα βουνά τριγύρω, οι λίγοι εκεί μαζεμένοι, πρόφερναν το μεγάλο όρκο, που λέει ο κάθε Έλληνας σε κάθε κρίσιμη του έθνους εποχή: «Ελευθερία ή θάνατος». Αυτός ήταν ο Ευαγγελισμός που πρόσφερναν σ' ολόκληρη τη Φυλή.

[...] Ο όρκος που δόθηκε στις 25 Μαρτίου 1821 δεν ήταν για τους λίγους ή τους πολλούς, ήταν για όλους τους Έλληνες που ζούσαν στο βούρκο της σκλαβιάς.

Όσπου στα 1940, ένας λαός ξένος απ' το δικό μας, ένας λαός που συχνά μας πείραζε, μα που εμείς δεν πειράξαμε ποτέ, ένας λαός θεατρίνων που θάρρεψε πως επειδή οι Ρωμαίοι γεννήθηκαν κάποτε στη χώρα του ήταν απόγονός τους, ζήτησε να πηδήξει το μαντρότοιχό μας στις 4 η ώρα τη νύχτα της 28 Οκτωβρίου.

Ήταν ένας λαός πέντε φορές πιο μεγάλος από μας κι' εκατό φορές πιο καλά οπλισμένος. [...] Η απάντηση που του δόθηκε τότε δεν εβγήκε απ' τη φωνή των όπλων μας τόσο όσο απ' τη φωνή της ψυχής μας που ήταν αρμοσμένη στέρεα στο άρμα της εθνικής μας ανεξαρτησίας.

Και θα ήταν η απάντησή μας ολοκληρωμένη, πετώντας τον στη θάλασσα, αν κάποιος άλλος, πιο δυνατός απ' τον Ιταλό και σύμμαχός του δεν αποφάσιζε να καταπιαστεί κι' αυτός με μας για να γραφτεί για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία η μεγαλύτερη ντροπή που έγινε ποτέ, όχι σε μας, μα σ' αυτούς που μας επιτέθηκαν. [...] Και δεν έφτασε μονάχα πως από νικητές χωρίς να νικηθούμε βρεθήκαμε δούλοι, μα φανέρωσαν την προστυχιά της ψυχής τους φέρνοντας μέσα στην Ελλάδα μας τον προαιώνιο εχθρό μας: το Βούλγαρο!

Από τότε πάνω στα χρώματά μας ξάπλωσε το κορμί του το τρικέφαλο τέρας της σκλαβιάς. [...]

Πριν λίγους μήνες το ένα απ' τα κεφάλια του, η Ιταλία, έπεσε, μα για να ξεφυτρώσει την ίδια ώρα και στην ίδια θέση κάποιο άλλο κεφάλι που αυτή τη φορά δεν ήταν από ξένους μα από Έλληνες, που ξέχασαν ν' αγαπούν την Ελλάδα. Το ΚΚΕ.

Έτσι, το μαρτύριο ενός γενναίου λαού, που το μοναδικό του σφάλμα γι' αυτούς που τον τυραννούν είναι πως αγαπά τη λευτεριά του, συνεχίζεται και τώρα ακόμα πιο οδυνηρά γιατί τα κτυπήματα προέρχονται από αδελφούς.

Μα όπως δεν στάθηκε άξιο τίποτα να σταματήσει τη ζωή αυτού του λαού μέσα σε 3000 χρόνια, έτσι και τώρα τίποτε δεν είναι άξιο να κάμει τον κάθε Έλληνα να είναι κι' ένας αγωνιστής.

[...] Τίποτε δεν είναι άξιο να μας σταματήσει. Ξέρομε πως είναι η τελευταία φορά που δεν μπορούμε να γιορτάσουμε λεύτερα [...]

Πηγή: ΑΣΚΙ: <http://62.103.28.111/paranomos/rec.asp?id=91681&nofoto=0>

(Ημερ. ανάκτησης, 1-3-2021)

Κείμενο 2: «Η εθνική μας επέτειος», *Ελληνικός Αγών*, έτος 3ο, αρ. φ. 26, 25 Μαρτίου 1944

Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Η Εθνική μας επέτειος μας ευρίσκει και εφέτος εις την ιδίαν μαύρην και δυστυχημένην μοίραν. Σκλαβωμένη είνε ακόμη η Χώρα μας [...]

Τα χωριά μας καίονται. Καταστρέφονται αι πόλεις μας. Τα Μοναστήρια μας [...] παραδίδονται εις τον όλεθρον και τον αφανισμόν.

[...]

Οι Βούλγαροι σφάζουν εις την Μακεδονίαν μας και εις την Θράκην μας. Και την όλην καταστροφήν συμπληρώνει ένας άγριος εμφύλιος σπαραγμός, έργον και αυτός των εχθρών μας...

Την Εθνικήν μας επέτειον δεν πρόκειται να την εορτάσωμεν και εφέτος. Εις τους βωμούς όμως των ηρωικών δημιουργών της θα προσέλθωμεν όλοι διά να τελέσωμεν ευλαβικά εθνικόν μνημόσυνον και διά να δώσωμεν τον όρκον της συνεχίσεως των αγώνων μας- ως αντάξιοι αυτών απόγονοι- διά την Εθνικήν μας ανάστασιν, την απελευθέρωσιν του Έθνους και την αποκατάστασιν αυτού εις Κράτος ελεύθερον, μέσα εις την Κοινότητα των ελευθέρων Κρατών.

Το καθήκον αυτό θα το εκτελέσωμεν όλοι οι Έλληνες, όσοι ευρισκόμεθα από το ένα άκρον μέχρι το άλλο της Χώρας μας, αλλά και πέραν αυτής εις ξένας χώρας και τους απεράντους ωκεανούς.

Εκεί, προσκυνηταί των Εθνικών βωμών μας, θα αναπολήσωμεν τας μορφάς του Κολοκοτρώνη, του Καραϊσκάκη, Μάρκου Μπότσαρη, του Λάμπρου Κατσώνη, του Ανδρούτσου, του Λιάκου, του Κανάρη, του Μιαούλη, του Παπανικολή και θα αισθανθώμεν Εθνικήν υπερηφάνειαν διά τα κατορθώματα των Υδραίων, των Σπετσιωτών, των Ψαριανών και όλων εκείνων, οι οποίοι ηγωνίσθηκαν διά τα ιδανικά του Γένους.

[...]

Εκεί [...] θα φωτίσωμεν την σκέψιν μας διά τους αγώνας μας κατά των σημερινών τυράννων μας και διά την εκπλήρωσιν των ιστορικών πεπρωμένων μας.

[...]

Δι' άλλην μία φοράν πρέπει να πολεμήσωμεν τώρα διά την Ελευθερίαν μας. Ποτισμένοι από το ηρωικόν πνεύμα της Φυλής μας πρέπει να σταθώμεν ακόμη μίαν φοράν αντίμαχοι προς τους τυράννους μας, οι οποίοι μας εμποδίζουν να προχωρήσωμεν εις την φωτεινήν μας πορείαν. [...] **Η σημερινή μας εκδήλωσης θα καθορίση και θα προσδιορίση διά πολλούς αιώνας την Μοίραν του Λαού μας.**

Τρομερά είναι η ευθύνη η οποία μας βαρύνει. [...] **Μας χρειάζεται. Πίστις. Αφοσίωσις. θετική παρατήρησις. Κατανόησις της εποχής μας και προς παντός πειθαρχία εις το ιερόν μας χρέος και τας επιταγάς της ιστορίας μας.**

[...] **Πρέπει να ξαναζωντανεύση το αθάνατον δαιμόνιον που καθεύδει εις τα βάθη της Ελληνικής ψυχής. Πρέπει να ξαναγυρίσουν οι Θεοί μας εις τον χειμωνιασμένον μας Όλυμπον. Πρέπει η Παναγία μας να γίνη άλλη μίαν φοράν η οδηγήτρα μας εις τον σκληρόν μας αγώνα διά την δημιουργίαν της νέας Ελλάδος μας. Της Ελλάδος ιδέα. Της Ελλάδος Φως. [...]**

Ας παραμερίσωμεν τα πάθη μας. Ας επιστρατεύσωμεν τας ηθικάς εκδηλώσεις της Εθνικής μας ατομικότητος και ας νοσταλγήσωμεν με πάθος την μεγάλην ιδέαν που εθέρμανε τας ψυχάς των μεγάλων μας προγόνων.

[...] Η δημιουργία της καινούργιας μας Μοίρας, των νέων Εθνικών μας πεπρωμένων ένα μόνον απαιτεί. Επιτακτικά. Αδήριτα. Ένα προστάζει. «ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ. ΕΘΝΙΚΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ».

Τσεκούρι και φωτιά -όπως εφώναζε ο Κολοκοτρώνης- ας βάλομεν εις κάθε μας ιδιοτέλειαν και εις κάθε, καλόπιστιν ίσως, επιδίωξίν μας, η οποία δεν εξυπηρετεί την Μεγάλην μας Πατρίδα.

Μόνον έτσι θα είμεθα άξιοι διάδοχοι των προγόνων μας. Μόνον έτσι θα είμεθα άξιοι να λεγώμεθα Έλληνες. Μόνον έτσι. Μόνον...

Πηγή: ΑΣΚΙ: <http://62.103.28.111/paranomos/rec.asp?id=93416&nofoto=0>
(Ημερ. ανάκτησης, 1-3-2021)

Κείμενο 3: «25η Μαρτίου», Το Δελτίο, αρ. φ. 50, Παρασκευή 24 Μαρτίου 1944.

25^Η ΜΑΡΤΙΟΥ
Μέρα της Λευτεριάς,

Απ' τους υπόδουλους δεν γιορτάζεσαι. Αλλά των υποδούλων θερμαίνης την πίστη, χαλυβδώνεις τη δύναμη, φωτίζεις την ψυχή και τη σκέψη.

Μέρα Ευαγγελισμού,

Στης Αγιασμένης Χώρας το Μαρτυρικό Λαό φέρνεις της Λευτεριάς το περιπόθητο μήνυμα της Μεγάλης Πατρίδος η ρητή υπόσχεση και διαβεβαίωση.

Μέρα της Αγίας Λαύρας,

Τα Άγια Σήμαντρα χτυπάς, όπου και νάναι, όπου κι αν τάχει ρίξει ο Βάρβαρος. Σημαίνουν και ξυπνούν τις καρδιές των Ελλήνων.

Μέρα του Παλαιών Πατρών,

Στη θρησκευτική, την πνευματική και κάθε άλλη ηγεσία του τόπου δείχνεις το Δρόμο του Καθήκοντος, την ανακαλείς στον Αγώνα και στη Θυσία για την Πατρίδα.

Μέρα των Ελλήνων,

Τους πατριώτες καλείς: Σου δίνουν τον Όρκο· ευλογείς τ' άρματα και μετά παραγγέλεις: «Ελευθερία ή Θάνατος». Τίποτε άλλο, Σε μαχητές αποτρέπεισαι, όχι σε ψηφοφόρους.

Μέρα του έθνους,

Ενότητα προστάξεις. Αποδοκιμάζεις την αλληλοσφαγή και το άδικο χαμένο αίμα. Απαιτείς κάθε δύναμη για ένα τριπλό, δημιουργικό, υπέρτατο και Ιερό Σκοπό: την Ελεύθερη τη ΜΕΓΑΛΗ, τη Στοργική Ελλάδα.

25 Μαρτίου του 1944

Ας ανατείλει φωτεινός ο Ήλιος Σου μέσα στο σκοτισμένο έθνος. Κάλεσέ το σε συγκέντρωση και συλλογή. Ένωσέ το. Χαλύβδωσέ το. Δος του να μεταλάβη μιας Θείας Μετάληψης. Και πες του μετά πως η Μέρα της Ανάστασης έφθασε, πως είσαι η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ αλυσσοδεμένη επέτειος.

Πηγή: ΑΣΚΙ: <http://62.103.28.111/paranomos/rec.asp?id=95665&nofoto=0>

(Ημερ. ανάκτησης, 1-3-2021)